

JOSEP ANTONI DURAN LLEIDA

EL RISC DE LA VERITAT

Memòria d'una passió
política: del final del
franquisme al col·lapse
de l'independentisme

Proa

JOSEP ANTONI DURAN LLEIDA

EL RISC DE LA VERITAT

MEMÒRIA D'UNA PASSIÓ POLÍTICA:
DEL FINAL DEL FRANQUISME
AL COL·LAPSE DE L'INDEPENDENTISME

Pròleg d'Eduardo Frei Ruiz-Tagle
i Enrico Letta

Proa

Proa
Col·lecció Perfils

Primera edició: març del 2019

© Josep Antoni Duran Lleida, 2019

Drets exclusius d'aquesta edició:
Raval Edicions SLU, Proa
Diagonal, 662-664
08034 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-757-9
Dipòsit Legal: B. 4.096-2019
Composició: gama, s.l.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

ÍNDEX

Pròleg, per <i>Eduardo Frei Ruiz-Tagle i Enrico Letta</i>	13
Introducció	19
1. S'ABAIXA EL TELÓ	23
Un repàs cronològic	23
El trencament	28
El patrimoni comú	40
Alguns errors i moltes obligacions	42
Les finances i el deute	50
2. TORNEM ENRERE: ELS INICIS	61
Estudis i vocació	61
Catalunya i el catalanisme	69
La Transició i la monarquia	73
Política activa... i pública	83
Un lideratge prematur	89
3. LA MADURESA: UNIÓ... I CONVERGÈNCIA	95
Les primeres eleccions generals tornada la democràcia	95
Volar sol? Propostes de canvi	97
Dibuixar un projecte comú no va ser fàcil	99
La democràcia cristiana	102
L'Església en la Transició	107
Unió i l'ensenyament	116

Una transversalitat mal entesa	121
Lleida	130
Noves «obligacions»	133
Estira-i-arronsa	134
Manuel Carrasco i Formiguera	138
Memòria històrica	140
Seguim negociant.....	143
Immigració i família	145
L'articulació de l'Estat: federalisme, pluralitat, pujolisme?	149
La llei de normalització lingüística i lluites pel poder ..	157
Lideratges discutits i unes quantes campanyes	161
Crisi profunda	167
Una relació complicada: Pujol-Roca	170
Una mena d'homenatge	175
Roca: «Convergència és un partit inviable»	177
Una operació reformista	182
Tornem a Espanya	188
Em busquen feina.....	190
La primera consulta independentista	196
Recapitulem	198
 4. NOUS TEMPS, NOUS REPTES.....	 201
Candidat a president de la Generalitat o líder del catalanisme?.....	 201
El cas Pallerols	207
Amb el PNB: una relació molt afectuosa.....	225
Catalunya, Unió i l'àmbit internacional	235
El govern Aznar en el seu context	253
L'última legislatura de Felipe González.....	267
Les eleccions del 1996: pactem?	276
Exteriors, feina ben feta.....	284
El pacte del Majestic.....	291
Passem a Andalusia: els PER.....	296

Finançament i territorialitat	299
Diàleg amb ETA?	306
Lobbistes?	310
Aznar: segona legislatura.	312
 5. EL PASSAT MÉS RECENT: ZAPATERO A LA MONCLOA	323
L'última legislatura.	324
L'abraçada del Miniestadi: l'emmirallament per la successió de Pujol	333
Treballem a fons en Governació i Relacions Institucionals... i ens acomiadem	335
La meva dimissió, cap sorpresa	339
El referèndum per ratificar el Tractat de la UE	343
Mas: un lideratge en qüestió	349
El Tripartit i el govern Zapatero.	355
Problemes de salut	363
Inversions positives – Inversions innecessàries, la «crisi»	367
Què li ha passat, a Catalunya?	387
Una etapa decisiva: s'obren les portes al «procés» ...	400
 6. LA REALITAT MÉS IMMEDIATA: REFLEXIONS FINALS .	429
La independència judicial	429
El dret a decidir.	434
Secessió o submissió? La Tercera Via	441
Construïm	480
Segueix... el procés	485
El bé comú i la declaració unilateral d'independència	491
L'acció de la Justícia	493
I això qui ho liderarà?	499
 Agraïments	507
Índex onomàstic	509

S'ABAIXA EL TELÓ

Un repàs cronològic

Si la vida fos una representació teatral —i en el cas de la política, en certa manera ho és—, podria dir que el 16 de gener de 2016 es va abaixar el teló de la que jo havia protagonitzat, o representat, si m'ajusto al llenguatge del teatre. A l'escenari, amb papers principals i secundaris, s'hi interpreta una obra, moltes vegades escrita per una tercera persona. Aquí és quan convé recordar el que deia Oscar Wilde: «L'home no és mai sincer quan interpreta el seu propi personatge». Tanmateix, hi ha casos en què l'obra ha estat escrita per l'interpret o per un dels actors, si n'hi ha més d'un. En política, també hi ha espectadors, un escenari que va canviant i un grau d'exposició pública que els temps moderns i les noves tecnologies fan il·limitat. Durant molts anys he estat actor de la política. Ara he baixat de l'escenari i segueixo l'obra des del pati de butaques. Això sí, com un espectador particularment sensible al que se segueix representant.

Però us asseguro que, més enllà del rol d'espectador, ara mateix no hi tinc altre paper, i encara menys el d'apuntador, com alguna vegada s'ha insinuat amb malícia. He volgut expressament posar una certa distància amb qualsevol activitat partidària, política fins i tot, més enllà de seguir-la amb passió i amb molta preocupació. És com quan conduïxes un vehicle i, respectant les normes del codi de circulació i per raons de

seguretat, vols mantenir la distància adequada amb el que tens al davant. És possible que hi hagi gent que no ho entengui i, fins i tot, que ho critiquin persones que em tenien com a referent i que en el seu moment em van donar molt. Ho respecto, però com tothom tinc els meus sentiments, i no és el cos el que em demana aquesta prevenció, és l'ànima que la necessita.

Tot i això, la meva desaparició de l'escenari de la política no va ser sobtada. Ja he dit que es podia intuir. Tanmateix, quan vaig anar al consell nacional d'aquell dissabte 16 de gener de 2016, només persones properes sabien que al cap d'una estona presentaria la meva dimissió. Ho sabien la meva esposa, les meves filles, el meu pare, el meu sogre i quatre amics d'Unió, més enllà d'un grup de dirigents del partit davant dels quals, en un dinar el dia 7 de gener, em vaig comprometre a presentar la dimissió en el primer consell nacional. Pel camí, en el trajecte de casa a l'hotel de l'Hospitalet, ho vaig avançar a mitja dotzena de persones més. El conductor dels meus darrers anys a Unió, Jordi Garcia —que havia substituït l'amic d'infància i d'ara, i conductor gairebé de tota la meva vida al capdavant d'Unió, Ramon Chauvell—, i Xavier Viejo, el cap de premsa —gran professional i encara millor persona—, també n'estaven al cas. Però, en general, el meu anunci en el si del màxim òrgan entre congressos del partit va caure com una gerra d'aigua freda. Normalment, quan hi havia alguna decisió important a comunicar —i més si es feia en presència dels mitjans de comunicació— es preparava una resposta càlida. Almenys així ho intentàvem fer a Unió. I, quan es tractava de Convergència i Unió, encara es preparava molt més. Aquell dia, però, la grada d'animació no estava organitzada. Va ser una sorpresa, i molts ho van lamentar.

Setmanes abans, en concret la nit del 20-D de 2015, després de saber els resultats electorals d'Unió al Congrés dels Diputats ho vaig deixar prou clar. Però ningú no s'ho esperava.

Després de perdre les eleccions a Corts Generals —per primera vegada Unió hi va acudir en solitari amb les seves pròpies sigles—, amb una emoció continguda primer a la sala de premsa davant dels mitjans de comunicació, i després al vestíbul del local del partit davant la militància, amb la mirada perduda entre les llàgrimes de la meva filla Patrícia —que al final de la sala exterioritzava amb més claredat allò que el seu pare sentia en el seu interior—, no servia de res buscar excuses: no podia continuar ni ho volia fer. La segona derrota d'Unió en tres mesos m'obligava a assumir la màxima responsabilitat i a exercir-la dimitint de la meva condició de líder.

De fet, la nit del 27-s de 2015, en saber els resultats de la llista encapçalada per Ramon Espadaler com a candidat d'Unió a la presidència de la Generalitat, ja hauria hagut de dimitir. El meu adeu a la política activa va venir marcat pels 103.293 vots obtinguts per la candidatura d'Unió en aquelles eleccions. Una quantitat de vots que no era gens menyspreable però que resultava insuficient per obtenir representació parlamentària. El mes de juny d'aquell any, el dia 14, la direcció d'Unió havia organitzat una consulta interna per definir la posició davant del full de ruta a favor del procés independentista pactat per Convergència i ERC. La proposta defensava que tot el que es fes s'havia de dur a terme amb respecte a la legalitat, garantint la seguretat jurídica, excloent la declaració unilateral, emparant-ho amb les normes democràtiques, dialogant amb el govern de l'Estat i rebutjant qualsevol escenari que ens situés fora de la Unió Europea i, sobretot, que esberlés la cohesió social. Vaja, el contrari del que s'ha acabat fent!

Quan es va plantejar la legitimitat del dret a decidir de la ciutadania de Catalunya, l'únic partit que va optar per sotmetre el seu posicionament a la decisió de la militància va ser Unió. Però el resultat va ser ajustadíssim. Aquella nit, la consellera de Justícia del primer govern del president Mas, Pilar Fernández Bozal —que, en la seva condició de persona inde-

pendent, havia acceptat amablement la responsabilitat de presidir la «junta electoral» del procés consultiu d'Unió—, va comparèixer davant dels mitjans per comunicar un resultat molt estret a favor de la proposta de la direcció: un 50,9 % dels vots a favor i un 46,19 % en contra. Aquesta victòria encara va quedar més ajustada quan es va fer el recompte final. De victòria pírrica, la va qualificar el dirigent independentista d'Unió i defensor del «no», Antoni Castellà, que al cap d'uns dies va abandonar la formació.

Aquest procés participatiu en el si d'Unió em va servir per remarcar algunes anotacions personals. Ramon Espadaler, amb el pes de la defensa de la proposta de la direcció, va refermar el seu lideratge a Unió. Joana Ortega, llavors vicepresidenta de la Generalitat, va mostrar visiblement la incomoditat que sentia: va defensar amb lleialtat la proposta oficial, però érem molts els que pensàvem que aquesta lleialtat la compartia alhora amb la que professava al president Mas. En favor de Joana Ortega i de la seva lleialtat a Unió, cal dir, a més, que feia temps que manifestava la necessitat de sortir del Govern. No compartia algunes de les decisions que s'hi prenia i tampoc —un fet que entenc perfectament— podia seguir aguantant la notòria incapacitat del conseller Francesc Homs, que sovint en marcava l'estratègia. Antoni Castellà va exercir amb naturalitat el paper de líder del sector independentista d'Unió. No em va sorprendre. Ningú no podrà dir que, almenys en aquest cas, no fos coherent amb els plantejaments que sempre havia defensat. Ell va introduir l'estelada a les joventuts d'Unió. I no la de l'estel blau, sinó la del vermell, que sempre s'ha identificat amb els sectors més esquerrans de l'independentisme català. De fet, abans que en Castellà arribés a Unió, no havia vist mai cap bandera estelada en cap acte, ni del partit ni de les joventuts. M'han dolgut profundament algunes declaracions seves —reiterades— en el sentit que si Espanya abandonés la UE tots els independentistes serien

afusellats, com Franco va afusellar el president Companys, unes declaracions que fan que em demani si la desesperació que genera no trobar espai polític dona dret a dir salvatjades... La resposta és no! Aquestes afirmacions no fan cap favor als dirigents polítics que esperen ser jutjats mentre són a la presó.

L'altra protagonista d'aquella consulta va ser la presidenta del Parlament, Núria de Gispert. Conversa a l'independentisme, va arribar a perdre les bones maneres en la seva relació amb la junta electoral de la consulta interna. De fet, no va ser res més que un aperitiu de l'actuació posterior en l'escissió d'Unió. Si tenia algun prestigi, l'ha perdut públicament pel que ha arribat a afirmar —i com ho ha fet— els darrers anys, després d'abandonar la formació. Pel que em diuen —no utilitzo twitter ni hi estic atent— vaig ser un dels destinataris principals, tot i que no l'únic, de les males maneres amb què es va expressar. La seva addicció tuitera l'ha portat a dir autèntiques bestieses, i la dirigent de Ciudadanos, Inés Arrimadas, n'ha estat la receptora principal: Núria de Gispert l'animava a tornar a casa, com si Catalunya no ho fos. Els qui hem estat formats en l'humanisme cristià i el personalisme comunitari (íntimament lligats amb el respecte a la dignitat humana de tota persona, parli el que parli i pensi el que pensi, i la prioritització de la comunitat responsable) no podem fer altra cosa que lamentar profundament declaracions com aquestes. Si, a més, com a dirigent ets conscient —i aquest és el meu cas— que poc o molt has contribuït al lideratge de Castellà o de Núria de Gispert, em sento en l'obligació de demanar perdó. La reiteració de les paraules de De Gispert només pot tenir alguna explicació que a mi se m'escapa. Com a presidenta del Parlament, va tenir sort: Carme Forcadell la va fer bona. Com a expresidenta és l'únic cas al món que jo conec d'algú que, havent dirigit els debats de totes les formacions parlamentàries, ha estat recusat.

El trencament

Consumada la ruptura d'Unió, una fractura dolorosa que va dividir el partit per la meitat, va arribar la de la federació de Convergència i Unió. Amb els resultats a la mà, el sector d'Unió que va perdre va demanar a la direcció que, amb aquella victòria que ells consideraven «pírrica», no es tirés endavant l'estratègia referendada per la militància. Valoraven que no era una majoria suficient. Amb el temps és curiós comprovar com després —aquest sector ja integrat a Junts pel Sí—, amb una victòria més pírrica encara, van impulsar ni més ni menys la separació de Catalunya de la resta de l'Estat, allò que eufemísticament van començar qualificant com a desconexió. Si recordem el resultat d'aquelles eleccions, Junts pel Sí va obtenir el 39,59 % dels vots, als quals després es van sumar el 8,21 % dels obtinguts per la CUP, és a dir, un total de 47,80 %.

En tot cas, i més enllà de respectar la consideració de «pírrica», la direcció d'Unió va decidir dur a terme el mandat de la consulta interna. Es tractava de negociar amb CDC un full de ruta comú. Unió acabava d'aprovar el seu i Convergència n'havia subscrit un de diferent amb ERC. La reunió del comitè de govern en la qual es va prendre aquesta decisió va ser la més dura que recordo. Continuava sent-ne el president i, per tant, era encara el màxim dirigent d'Unió, però feia un any que havia delegat en Ramon Espadaler —que exercia de conseller d'Interior al Govern de la Generalitat— totes les facultats que, d'acord amb les nostres regles internes, podia confiar-li com a secretari general que era. Així doncs, de la mateixa manera que Espadaler havia estat el principal actiu al llarg de la precampanya i de la campanya de la consulta interna, també ho era en aquells moments davant de l'altre sector del partit, davant de CDC, i a més preteníem que ho fos igualment davant la societat. Amb bona voluntat, va demanar als socis de Convergència una reunió per intentar trobar deno-

minadors comuns en ambdues posicions i, per tant, un full de ruta que Convergència i Unió poguessin compartir.

Certament, això hauria exigít que Unió hagués fet alguna concessió a CDC i que CDC n'hagués fet a Unió. Era difícil pensar que fos possible harmonitzar una posició comuna de CiU amb el full de ruta que CDC havia assumit amb ERC. Però Unió ho va intentar; CDC, no. De males maneres, en nom de CDC, Josep Rull ho va deixar prou clar amb un mig somriure que traspuava ironia i, sobretot, superioritat: la posició de CDC era «innegociable i inamovible». Per a ells només hi havia una possibilitat, que era el full de ruta pactat amb ERC, sí o sí. Es van anticipar al que temps més tard seria referèndum: sí o sí. És a dir, en un cas i en l'altre, no van deixar cap marge de negociació. Aquest era el concepte que els dirigents independentistes tenien sobre el diàleg i que, d'altra banda, veig que mantenen.

La federació de Convergència i Unió quedava oficialment dissolta a partir d'aleshores. A Unió no se li va deixar cap altra via que la d'optar a presentar-se en solitari. CDC no volia ni podia fer marxa enrere de la seva estratègia conjunta amb ERC. Era massa tard! Personalment, ho havia avisat del dret i del revés; ho havia fet privadament, al president Mas i en el marc d'unes reunions restringides que els mesos previs a la ruptura oficial vam tenir a la Casa dels Canonges del Palau de la Generalitat, amb l'assistència del president, de Lluís Corominas i Josep Rull per part de CDC i de Ramon Espadaler, Josep M. Pelegrí i jo mateix per Unió. I no cal dir que en vaig parlar a totes les reunions de l'executiva de la federació de Convergència i Unió. Ho veia venir. Ens trencaríem i, a sobre, posaríem en safata l'hegemonia d'ERC en l'espai nacionalista, que es reconvertiria clarament a l'independentisme. És aquell principi tan bàsic i tan universal que, entre la còpia i l'original, sempre s'acaba optant per l'original.

M'explico: en l'espai independentista, malgrat que conjun-

turalment Puigdemont —més de la CUP que convergent— en va millorar moltíssim la qualitat, la còpia la representava Convergència, i l'original corresponia a ERC. Són unes advertències que també vaig reiterar en públic. Sabia que a CDC no agradaven. Ho trobava lògic, i de fet ells m'ho recriminaven. Em va fer gràcia llegir a la portada del diari *El Mundo* de 17 de març de 2017 que el tresorer de CDC, Daniel Osácar —a qui he considerat sempre una bona persona—, m'assenyalava com a responsable del declivi electoral de CiU en una carta dirigida al president Mas, una carta que forma part de la instrucció del sumari conegut com del 3 % amb relació a un presumpte finançament irregular de CDC.

L'afirmació d'Osácar coincidia, a més, amb opinions que dirigents de CDC van expressar als mitjans de comunicació en contra meva. Ho acostumaven a fer d'amagat, sense fer-hi constar noms i cognoms, llevat d'algunes excepcions. A mi m'ha agradat sempre donar la cara i, si he de dir alguna cosa, ho faig obertament, sense amagar-me'n. En les reunions de l'executiva nacional de CDC, l'esport més habitual era el *pim pam pum* contra la meva persona. Mas intentava defensar-me, així almenys m'ho va dir i així sempre m'ho he cregut. De fet, quan es va oficialitzar la ruptura amb Unió, Mas, com a president de CDC, els va dir en una executiva: «A partir d'ara sigueu conscients que ja no podem culpar Duran dels resultats electorals». A hores d'ara, ignoro si, a la vista de l'evolució del suport electoral de l'antiga CDC, encara continuo essent per a alguns el responsable dels seus errors.

El divendres 19 de juny de 2015 em vaig reunir per última vegada amb el president Mas al Palau de la Generalitat. Des d'aquell dia que no ens hem vist mai més, ni tan sols hem parlat per telèfon. Més ben dit, ho vam fer un parell de vegades la setmana prèvia al dia que el Parlament va assumir el resultat del referèndum il·legal de l'1-o i va optar unilateralment per la independència. La nit del diumenge dia 22 d'octubre vaig

proposar per telèfon a Miquel Roca que redactéssim a quatre mans un document, una proposta —que fos signada per representants d'entitats cíviques, socials i econòmiques de Catalunya— dirigida respectuosament i públicament al president Puigdemont perquè convoqués eleccions. Miquel Roca va creure més oportú que ell i jo l'anéssim a veure i que, abans de fer-ho, parlés amb el president Mas (en Miquel creia que seria més receptiu amb mi que amb ell, cosa que em va sorprendre) per dir-li que ens fes d'home bo i que demanés a Puigdemont que ens rebés. Roca, tot i això, ho demanaria a Puigdemont per telèfon.

L'endemà vaig parlar amb Mas, i Roca em va dir que ho havia fet amb Puigdemont. Mas havia d'anar a veure el president a la tarda a Palau, l'hi comentaria i després em trucaria. No em va telefonar fins dimarts al vespre per dir-me que no s'havia atrevit a traslladar-li la proposta, que veia Puigdemont neguitós i molt pressionat, i que ho faria l'endemà. No sé com va acabar... No me'n va dir res més, i ho comprenc sabent la dinàmica d'aquells dies. Vaig entendre que Mas era partidari de convocar eleccions, però no ho puc posar en boca seva. Després, en declaracions davant el Suprem i mitjans públics, ha anat ratificant aquesta impressió. De Roca i les seves gestions amb el president, tampoc no en vaig saber res mai més.

Amb el president Mas, hem intercanviat missatges afectuosos per algun Nadal o en el cas de la defunció d'algun familiar proper, i prou. La que va ser, doncs, l'última reunió va servir per acomiadar-nos com a persones civilitzades i per desitjar-nos bona sort. En el terreny de la política, crec que ni l'un ni l'altre n'hem tingut, però em cal dir que, a la sort, en l'espai polític i personal meu, no hi dono cap mena d'importància. Em dol molt més que la fortuna no hagi acompanyat Convergència i Unió, Unió, CDC i, sobretot, el catalanisme polític moderat no independentista que la nostra coalició havia representat tota la vida.

Acostumo a analitzar la situació política amb rigor —almenys ho intento—, i crec que sovint encerto els diagnòstics. Però n'hi ha un que m'hauria agradat no haver de fer mai, i encara menys endevinar-lo. És el que va donar peu que publicqués un llibre el mes de març del 2017 amb el títol *Un pa com unes hòsties. Valia la pena trencar-ho tot?* El diagnòstic el feia des de l'any 2012. L'expressió «un pa com unes hòsties» la vaig pronunciar per primer cop el 2 d'octubre de 2013 en una entrevista a Catalunya Ràdio amb Mònica Terribas. Després hi vaig anar insistint i podria dir que la vaig perfeccionar. En aquell moment vaig afirmar que «el procés no portarà la independència de Catalunya, però trencarà el PSC, i alguns se'n fregaran les mans, però s'equivoquen; el procés trencarà CiU i Unió; el procés dividirà IC-Verds i el procés farà pujar Ciutadans i consolidarà ERC com a força hegemònica en l'espai nacionalista, i haurem fet un pa com unes hòsties». Certament, l'hem fet: un pa com unes hòsties.

Malauradament, la trencadissa no es va limitar als espais polítics: va acabar afectant la societat, els familiars, els amics, els companys de feina... Ah! I confesso una feblesa en el meu pronòstic! Més enllà de no situar en l'horitzó la força de Podemos a Espanya o la del món Colau a Catalunya, no vaig ser capaç de veure venir que, amb el seu creixement, Ciutadans podia arribar a ser una opció de govern a Espanya. De fet, l'independentisme ha estat la clau que permet entendre —tot s'ha de dir, juntament amb la corrupció— el creixement d'aquest partit, tant a Catalunya com al conjunt espanyol. A Catalunya, l'afany de Convergència per guanyar ERC en l'espai independentista, i al conjunt de l'Estat, la brega de Cs per descavalcar el PP de l'espanyolisme, han estat factors clau en el desenllaç de tot el procés independentista.

De fet, quan Pedro Sánchez va presentar la moció de censura i la va guanyar el maig del 2018, van ser la corrupció i la sentència sobre Gürtel el que ho va motivar. Però ajustem-ho:

el que la va fer guanyadora fou el conflicte català, que Rajoy no va ser capaç d'afrontar políticament. El 16 d'octubre de 2013, en sessió de control parlamentària, li vaig deixar clar que si, davant la qüestió catalana, no actuava amb diàleg amb la resta de formacions polítiques de la cambra, li acabarien aprovant una declaració unilateral d'independència, la DUI. Quatre anys després, el 30 d'octubre de 2017, el Parlament de Catalunya ho va fer en votació secreta. Al seu moment, la premsa de Madrid va titular la meua intervenció en la sessió de control del 2013 com una amenaça contra Rajoy, malgrat que jo havia dit que no la votaria i que compartia l'opinió que no era bona per a Catalunya, i tampoc per a Espanya. El 2017, els mateixos mitjans deien que havia advertit Rajoy i li havia demanat que fes política, que agafés el toro per les banyes. No ho va fer i així ens ha anat a tots plegats!

Sense el problema català —que és un problema de tots els espanyols inclosos els catalans—, Cs no hauria fet el *sorpasso* demoscòpic al PP, i res no hauria estat igual en la moció de censura. L'independentisme va acabar emportant-se Mariano Rajoy per endavant. Abans ja s'havia endut Unió i a mi mateix, òbviament. En alguna ocasió, Rajoy i altres dirigents del PP, lamentant de bona fe que hagués abandonat la política activa, remarcaven el fet que acabo d'anotar, és a dir que l'independentisme n'era la causa. Però oblidaven que, si bé n'era una causa, no n'era pas l'única. L'actitud de Rajoy i del PP són, també, la causa de la demolició del catalanisme moderat. Si haguessin dit «parlem-ne» quan defensava que la via de solució continuava essent el diàleg i no la ruptura amb Espanya, la història hauria estat diferent.

Ara, però, només m'interessa continuar fent referència a la ruptura de CiU i a la d'Unió, que han estat també clares per determinar el fracàs electoral d'Unió. Tres mesos després de trencar-se la federació, Unió es va presentar en solitari per primera vegada des de la recuperació de la democràcia, passa-

da la mort de Franco. No ho havia fet mai, abans. Només va provar sort durant la Segona República al Parlament català i va obtenir un sol escó, el de Pau Romeva. És cert que Carrasco i Formiguera va ser diputat a Madrid, però l'acta la va obtenir en les llistes d'un altre partit, Acció Catalana. Quan Carrasco va deixar Acció Catalana i va passar a Unió, ho va fer amb l'escó. El sistema electoral de l'època era diferent i, jo almenys, no he llegit mai que se li hagi fet cap acusació de transfuguisme. No hauria estat justa! En canvi, curiosament, tot i que avui dia existeix un pacte antitransfuguisme tenint en compte les llistes tancades, quan Unió es va trencar per la meitat tots els que van deixar el partit i tenien càrrec se'l van emportar. No en conec cap que hi renunciés. I si m'ha passat per alt, demano excuses a qui en seria només l'excepció. Tampoc cap dels partits que els han acollit ha expressat el més mínim respecte pel contingut i la cultura que va donar peu a aquest pacte.

Per tant, Unió es va presentar sola per primera vegada el 27 de setembre de 2015, però l'altre soci de la federació, és a dir, Convergència Democràtica de Catalunya, tampoc no ho havia fet mai amb les seves pròpies sigles. I tot i això, el que va ser habitual en determinats mitjans de comunicació era que sempre, i amb menyspreu, només es recordés que Unió no s'havia presentat mai sola. També dirigents de Convergència ho van afirmar públicament. Fins i tot Rajoy m'ho va etzibar en una sessió de control al Congrés amb la pretensió de ridiculitzar el nostre partit. En canvi, amb CDC no s'hi ficava ningú. No l'hi van retreure mai. Certament, l'any 1977 Unió no es va presentar sola. Ho va fer sota les sigles de la Democràcia Cristiana i el Centre de Catalunya, coalitzada amb el Centre Català.

De fet, a Unió hi va haver qui va defensar amb les dents pactar amb la UCD de Suárez per afrontar les primeres eleccions democràtiques. Aquesta aliança no es va portar a terme perquè Unió es va negar a acceptar en les llistes electorals un

dels noms proposats per Adolfo Suárez per incloure'l a les llistes d'Unió. En concret, el de Manuel Jiménez de Parga —en aquells temps era el protector de tots els professors «psuqueros» de Dret Polític a la facultat de la Universitat de Barcelona: Jordi Solé Tura, Francesc de Carreras, Eliseo Aja...—. Els altres noms eren Vicenç Capdevila (excalde dels darrers temps franquistes a l'Hospitalet de Llobregat i professor de Dret Administratiu, ajudant a la càtedra del prestigiós Rafael Entrena Cuesta, tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona) i Carles Sentís. Ens hauria anat més bé, almenys electoralment parlant.

Joan Mas Cantí, un dels dirigents de Centre Català, sempre m'ho recorda quan coincidim en activitats del Cercle d'Economia, que ell va presidir. Però les decisions en política no s'han de prendre només per càlculs electorals, per evidents que siguin sobretot ja vistos els resultats del 15 de juny de 1977. Un cop passat, es podrà dir que a Unió li hauria anat molt més bé si hagués estat el referent de Suárez a Catalunya, almenys durant uns anys, perquè després la UCD es va desfer com un sucre esponjat i va acabar desapareixent. Tinc un gran respecte per l'obra de Suárez, i més endavant en parlaré. Hi vaig arribar a tenir una relació ben afectuosa, però un partit de la trajectòria d'Unió no podia anar llavors de la mà de qui havia estat *secretario general del Movimiento*. Després d'aquella primera experiència del pacte amb Centre Català, i sobretot a la vista dels resultats del catalanisme a Catalunya, Unió va formalitzar amb CDC la coalició Convergència i Unió.

Però si el 15-J del 1977 Unió es va presentar en coalició, aquesta vegada Convergència tampoc hi va comparèixer ella sola. Hi va anar sota l'empara de la coalició del Pacte Democràtic per Catalunya, juntament amb el Partit Socialista de Catalunya-Reagrupament que va fundar l'enyorat Josep Pallach, l'Esquerra Democràtica de Catalunya de Trias Fargas i

el Front Nacional de Catalunya. Per tant, fins al 2015, ni Unió ni tampoc CDC van provar sort en solitari i amb les seves pròpies sigles. Unió ho va fer sense èxit el 27 de setembre de 2015, però CDC continua sense haver-se presentat mai tota sola. Després d'haver trencat amb Unió, va forçar la constitució de la coalició Junts pel Sí, amb ERC i independents independentistes. Ja abans, a les eleccions europees, CDC va voler anar amb ERC i, si no van acabar lligats, no va ser pas per la posició contrària d'Unió com alguns van voler fer veure, sinó senzillament perquè ERC els va donar carbassa.

Era curiós: Convergència feia tot el que podia, i més, per anar amb ERC, i el partit republicà la menystenia tant com podia. Segons com, es fa difícil d'entendre, però la realitat hi apunta clarament: ERC ja tenia més suport popular que Convergència, i per això mateix, per mirar de sortir-se'n com fos, Convergència feia bo el discurs republicà. No conec cap antecedent d'autodestrucció arreu del món d'una força política tan consolidada i tan forta com era CiU. D'aquesta autodestrucció, Mas n'és el màxim responsable per no mostrar l'entitat, la consistència i la capacitat política per impermeabilitzar-se de les influències de personatges de tercera fila que han estat decisius a l'hora de marcar les estratègies polítiques respectives. Reconec, però, que d'altres també hi devem tenir alguna responsabilitat. No pot estranyar ningú, doncs, que aquesta força destructiva s'hagi transferit a Catalunya com a país amb el *procés*. Després, Convergència va desaparèixer per donar pas al PDeCAT. I, finalment, s'ha aixoplugat sota el paraigua, primer, de Junts per Catalunya, i tot seguit en part en la Crida Nacional per la República de l'expresident Puigdemont i dels seus amics. Això sí: al llarg d'aquells anys mai ningú no va interpel·lar CDC si seria capaç d'anar sola a unes eleccions. A Unió ens ho van repetir dia sí, dia també.

No tinc cap dubte que una de les causes principals del fet que Unió es quedés a les portes del Parlament el 27-s del 2015

va ser l'escassíssim temps que va transcórrer entre la ruptura de Convergència i Unió i la campanya d'aquelles eleccions. Una altra va ser la polarització de la societat en el blanc i el negre; entre els bons i els dolents. Unió era un partit de matissos, i aquestes situacions han jugat sempre en contra seu. Ja li va passar el 1936 amb la polarització entre el Front d'Ordre i el Front Popular. No servim per a la divisió i la confrontació. Pau Romeva, dirigent d'Unió d'aquells temps, deia que el nostre era «un partit de quadrets». L'any 2015 la gent la coneixia poc, Unió. Als mítings explicava que havíem aparegut als prestatges de l'oferta política del mercat electoral quatre dies abans de demanar als electors que ens fessin confiança.

Sé que hi ha sectors de la ciutadania catalana que consideren que havíem d'haver abandonat CDC ja abans; que pensen que hauríem d'haver trencat la coalició quan Convergència va començar la deriva independentista. M'ho han dit a la cara persones de pes dels àmbits social, econòmic, religiós i cultural, de Catalunya i d'arreu d'Espanya! Respecto la seva opinió, però no acabo de compartir-la. Alguns dels que m'ho han dit eren els mateixos que, els tres darrers anys com a mínim (del 2012 al 2015), sempre que tenien l'oportunitat em pregaven que aguantéssim, que no trenquéssim amb CDC, que nosaltres —i jo en particular— érem la garantia que el president Mas i el seu partit no portessin el país al precipici. De fet, sobretot Joana Ortega com a vicepresidenta, i també Ramon Espadaler i Josep M. Pelegrí van patir el que només Déu sap intentant —i més d'una vegada aconseguint-ho— que quedessin ajornades al calaix algunes propostes del president Mas o de sectors del seu partit ben representats en el Consell Executiu de la Generalitat. Malauradament, no vam saber o no vam poder evitar que finalment es portés el país al precipici. De ben segur que hi va haver una mica de tot.

Ara bé, tot i que he estat —almenys així ho penso— capaç d'escoltar amb atenció i respecte el criteri de persones a les

quals reconec l'autoritat —ja sigui en l'àmbit polític o en el de la societat civil, a Catalunya o a l'Estat—, no va ser aquesta la raó per la qual no vaig impulsar mai la ruptura de la coalició. No vaig ignorar, i encara menys menystenir, el que em diguessin des d'altres instàncies de l'Estat, del govern central, des del món econòmic català o espanyol, o fins i tot del sindical. Les raons, però, van ser unes altres. Segurament, era qui tenia més elements de judici per saber què era exactament CiU i qui l'integrava. No en va havia estat un dels signants de l'acord polític que va crear Convergència i Unió l'any 1978. Al llarg de l'existència de la coalició, a Unió hi ha hagut massa gent que descansava el seu futur polític en les sigles de CiU, en general, i de CDC en particular. Sí, sí..., moltes persones d'Unió que han tingut càrrecs públics van fer molt poc per guanyar-se'ls. És cert que alguns vam assolir els càrrecs malgrat CDC. Però també és veritat que d'altres —massa— els van tenir gràcies a CDC. I aquí sí que hi tinc grans responsabilitats i les assumeixo.

Una de les acusacions que sovint es feia a Unió era que vivíem a l'ombra de CDC. La generalització era injusta, però tenia alguna base sòlida de raonabilitat. Una bona part del partit no hauria seguit si s'hagués plantejat una ruptura. O bé ho haurien fet per voluntat pròpia o per pressions de l'entorn de CDC condicionant els seus càrrecs. De fet, quan finalment es va produir la trencadissa el mes de juny del 2015, la pressió dels presidents de Diputació i d'altres càrrecs convergents sobre regidors, alcaldes o diputats provincials d'Unió va ser molt intensa. I molt efectiva! Com també ho va ser la de regidors o consellers de CDC sobre els alcaldes o presidents dels òrgans comarcals d'Unió quan les seves majories de govern i, per tant, els seus càrrecs, estaven a les mans de CDC. Si la nostra gent no seguia CDC en la seva deriva independentista, es quedaven sense el suport necessari per seguir en els càrrecs. Això que políticament costa de pair, s'ha d'entendre humana-

ment. I si va passar l'estiu del 2015, hauria passat abans si haguéssim trencat amb anterioritat. El sistema electoral de llistes tancades ha fomentat en excés les dependències dels càrrecs dels aparells dels partits i de les institucions. Però hi ha hagut gent —massa i a tots els partits— que, aixoplugant-se sota una llista tancada, després ha disposat del seu càrrec com si l'hagués obtingut gràcies a un capital polític propi.

Tot i això, sempre es podria dir que, si hagués estat valent, hauria pogut forçar la ruptura de CiU molt abans. Com sempre, el concepte de valentia té una forta càrrega de subjectivitat. És possible que no fos prou «valent» —ho admeto—, però no tenia interès a ser-ho més. Tot polític ha de ser ambiciós, i l'ambició forma part de la meva circumstància. Algunes persones, críticament, l'han subratllat. S'equivoquen. Els que m'han arribat a conèixer íntimament saben que la meva ambició tenia molts límits. Ja en parlarem en relació amb diverses etapes de la vida política que m'ha correspost, però, per exemple, puc dir que mai no he ambicionat ser ministre. Mai! El programa de TV3 d'humor polític i de forta càrrega satírica, *Polònia*, sempre va difondre la meva imatge lligada a la voluntat de ser ministre. Es tractava de menysprear les meves opinions, de transmetre una consigna: «... és clar, aquest diu o pensa això perquè vol ser ministre... I d'Espanya! Desqualificat, doncs!». Són bons, però en això sempre es van equivocar.

Per no ambicionar, ni tan sols vaig ambicionar ser president de la Generalitat. També en parlaré quan toqui. Ni una cosa ni l'altra em van treure mai ni un sol minut de son. És veritat que vaig donar la sensació de postular-me per assumir aquesta responsabilitat, però més d'un es quedarà amb un pam de nas quan expliqui per què, quan i com. Potser, amb un pèl de falsa modèstia, podríem dir allò que va escriure Montesquieu: «No és pas que els ministres siguin massa petits. És que els afers són massa grans». Tal vegada, en el subconscient, considerava els afers d'aquests càrrecs massa grans

per a mi. Però, en el fons, hi havia altres motius. Confesso que el que sí que ambicionava, en canvi, era liderar el catalanisme polític i adaptar-lo al que entenia que eren les exigències dels nous temps. Ambicionava actualitzar-lo sense renunciar a les arrels, però esporgant les branques per assegurar-ne el seu creixement i fortalesa. I aquest objectiu, com és notori, no el vaig aconseguir.

No vaig tenir prou coratge per provocar la ruptura, ni creia que ho hagués de fer. Malgrat tot el que s'ha dit i escrit sobre el meu paper en el si de Convergència i Unió, personalment era un fervorós partidari de la seva continuïtat. Ja ho vaig ser a l'hora de constituir-la. Vistos els resultats electorals que el catalanisme va obtenir el 15 de juny de 1977, tenia claríssim que Catalunya necessitava sumar les sensibilitats ideològiques que existien en aquest espai electoral. Només calia tenir un mínim coneixement de la història —una disciplina que sempre m'ha agradat amb bogeria— per saber la importància que té cercar denominadors comuns entre forces polítiques catalanistes. Una altra cosa era que en el si de Convergència i Unió defensés la personalitat d'Unió tant com en fos capaç. Ja en el moment de negociar la constitució de la coalició de CiU, Jordi Pujol i els seus volien que el nom fos simplement Convergència. Dirigents del comitè de govern d'Unió de l'època hi estaven d'acord. D'altres, entre els quals jo, volíem tant sí com no que fos Convergència i Unió, i ens en vam sortir.

El patrimoni comú

Arran de la pel·lícula *Incerta glòria* del mallorquí Agustí Villaronga, la novella de Joan Sales ha tornat a adquirir notorietat. Jo en soc un lector empedreït. És el millor llibre per entendre des de Catalunya aquella incivil confrontació del 1936 al 1939. Fa dècades que el tinc com a llibre de capçalera i l'he

regalat tant com he pogut. Si ara hi faig referència no és tant per *Incerta glòria* en si mateix, sinó per l'autor, Joan Sales. Va acabar militant a Unió i, en una de les cartes que va adreçar a Màrius Torres —un altre llibre de la meva capçalera—, li explica per què ni ell ni la Nuri —la seva esposa— no s'havien fet d'Estat Català. Diu Joan Sales: «Hi ha una cosa d'Estat Català que no ens agrada, i és que es faci del sentiment patriòtic una ideologia de partit quan és, o hauria de ser, el patrimoni comú de tots. Podem defensar Catalunya des de totes les trinxeres ideològiques —i d'aquesta manera hauria de ser—, des de l'anarquista fins a la carlina». Així, mentre Convergència, de la mà de Pujol, va fer del sentiment patriòtic una ideologia de partit, sempre he pensat que Unió havia de defensar Catalunya des de la trinxera de la seva ideologia democratacristiana. Per aquesta raó, mai no vaig ser partidari de la fusió de Convergència amb Unió, ni del partit nacionalista català entès com la unificació del nacionalisme català en un sol partit.

Fins i tot he de dir que sempre em trobava incòmode —i així ho vaig expressar públicament més d'una vegada— quan se subscribia el discurs oficial de Convergència i Unió i s'atacava el PSC com a sucursalista. Per interès electoral, vam situar el socialisme català contra les cordes; és una llàstima perquè l'hauríem pogut atreure cap al catalanisme actiu. Era i soc conscient de la relació del PSC amb el PSOE i, per tant, del grau de dependència que això significa a l'hora de determinar l'acció política del socialisme a Catalunya i, sobretot, del socialisme català a Espanya, però considerava i considero injust, i particularment negatiu per als interessos de Catalunya, arraconar el PSC a la banda del sucursalisme. A més, quan repasava, des de la perspectiva catalanista, l'historial i les actituds d'alguns dels nostres dirigents —tant de CDC com d'Unió— i les comparava amb la de Reventós, Obiols, Maragall, Verde i Aldea, Lluç, Nadal, Siurana, etc., em queia la cara de vergonya. Com s'atrevien a donar-los lliçons de catalanisme?